собою перемогу живого духа над зверхніми обставинами, проти зверхньої сили репресій поставивши внутрішню силу активної любові до рідного краю" [17, 322]. Цю оцінку можна застосувати до всієї громадсько-політичної, літературної, наукової діяльності письменника. Адже великим життєвим досвідом та громадсько-художніми сподіваннями Б.Грінченко переконливо відтворює ту атмосферу, в якій жив, працював, боровся і головне, перемагав справжній лицар українського духу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М.Грушевський. – К.: Знання України, 1991. – 240 с.
2. Крип'якевич І. Історія України / І.Крип'якевич. – Львів: Світ, 1990. – 511 с.
3. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення / В.Винниченко. – К.: Вид. т-во "Криниця", 1991. – 128 с.
4. Коцюбинська М. "Зафіксоване й нетлінне". Роздуми про епістолярну творчість. Дух і Літера. Харківська правозахисна група / М.Коцюбинська. – К.: Дух і літера. Харківська правозахисна группа, 2001. – 299 с.
5. Назарук М. Українська епістолярна проза кінця XVI — поч. XVII ст.: Дисертація…канд. філол. наук. – К., 1994. – 192 с.
6. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років XX ст. / В.Кузьменко. – К.: Просвіта, 1998. – 305 с.
7. Мазоха Г. Український письменницький епістолярій другої половини XX століття: жанрово-стильові модифікації / Г.Мазоха. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.
8. Герцен А. Полн. собр. соч.: В 30 т. − Т. VIII: "Памяти Герцена" М.: Изд-во АН СССР, 1956 − 586 с.
9. Розанова С. Эпистолярное наследие Л.Н.Толстого // Л.Н.Толстой. Собр. соч.: В 20 т. − Т. VII. − Л.: Прибой, 1965. – С. 37-52.
10. Грінченко Б. (Вартовий) Листи з України Наддніпрянської. Лист XII // Б.Грінченко-Драгоманов. Діалоги про українську справу.– Львів: Зоря, 1888– С. 99-134.
11. Лист Б.Грінченка з Харкова до І.Зозулі від 1882 р. – Інститут рукопису НБУ імені Вернадського, ф. III, 40901 1 арк.
12. Лист Б. Грінченка до Х.Алчевської від 1892 р., XII, 1. – Інститут рукопису НБУ імені Вернадського, ф. III, 40613 1 арк.
13. Лист Б. Грінченка з Олексіївки до М.Грінченко від 1883 р. – Інститут рукопису НБУ імені Вернадського, ф. III, 42263. 1 арк.
14. Грінченко Б. Драми і комедії. – Чернігів, 1902. – С. 337.
15. Лист Б. Грінченка з Чернігова до Дикарева від 1898 р. – Інститут рукопису НБУ імені Вернадського, ф. III, 40734 1 арк.
16. Лист Б.Грінченка з Києва до Дорошенка від 1907 р., II, 2. – Інститут рукопису НБУ імені Вернадського, ф. III, 40778 1-2 арк.
17. Єфремов С. Борис Грінченко [Текст] / С. Єфремов // Духовні криниці. − Ч. 1. – К.: Освіта 1997. – 544 с.

УДК 821.161.2 Ш-31.091

ПРИТЧА ТА ПРИТЧЕВІСТЬ В ІСТОРИЧНИХ ТВОРАХ ВАЛ. ШЕВЧУКА

Полякова Г.О., к. філол. н., ст. викладач

Запорізький національний університет

У статті розкрито роль притчі та притчевості в історичній прозі Вал. Шевчука.

Ключові слова: притча, притчевість, історизм.

Полякова А.А. ПРИТЧА И ПРИТЧЕВОСТЬ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ВАЛ. ШЕВЧУКА / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье расскрыта роль притчи и притчевости в исторической прозе Вал. Шевчука.

Ключевые слова: притча, притчевость, историзм.

Polyakova A.A. PARABLE AND STYLISTIC PECULIARITIES IN VALERIJ SHEVCHUK'S HISTORICAL PROSE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.
In the article a role of parable and stylistic peculiarities in Valerij Shevchuk's historical prose.
Key-words: parable, paraboliti, historism.

В останні 20-30 роки в літературознавстві значно посилився інтерес учених до історичних творів, вироблення критеріїв їх рубрикації, з'ясування особливостей їх жанрових різновидів, специфіки художньої та історичної правди тощо. Однак, незважаючи на те, що теорія історичної прози достатньо розроблена у вітчизняному літературознавстві, не було розкрито природу притчевих утворень, що стали продуктом специфічного синтезу ретроспективного й дидактичного елементів, хоча тенденція до інтелектуалізації художньої літератури сприяла цьому поєднанню.

Очевидно, такий стан справ був рецидивом застарілого методологічного підходу в літературі, коли художньо повноцінним вважалося тільки відтворення життя в його видимих формах. Уперше на змінах, котрі відбулися в узвичаєних для традиційної історичної белетристики формах за рахунок додавання притчевих засобів, наголосив А.Бочаров, присвятивши дослідженню цього явища значну частину монографії [1].

Лише в останні роки радянського періоду, коли це оригінальне явище літератури перестало вважатися другосортним, ним почали активно цікавитись учені, зокрема, А.Баканов [2], І.Варфоломеєв [3], М.Ільницький [4], С.Кізюков [5] та ін. Можна констатувати, що проблема теоретичного дослідження історичної притчі та вивчення відповідних традицій в історичній прозі досі залишається не вирішеною, адже в літературознавстві ще не склалося системного уявлення про неї. Таким чином, актуальність дослідження визначається відсутністю детального розгляду особливостей функціонування притчевих утворень в історичній прозі.

Провідна тенденція сучасної прози – жанровий синтез. Поєднання притчі з історичними жанрами розглянуто на прикладі творів Вал.Шевчука. Творчість цього письменника достатньо вивчена літературознавцями. Проте дослідження жанрово-стильових особливостей притчі митця часто будувалися традиційно, розуміючи її тільки як алегоричну структуру. Тим часом у літературознавстві з'явилося його нове трактування – як символічного утворення, що передає сталі моделі й парадигми. Отже, виникає потреба прочитання під таким кутом зору творів майстрів слова, позначених упливом притчі. Окрім того, притчевість художніх полотен письменника дослідники іноді лише констатували, але не розкривали механізмів її появи. Як наслідок відбувалося сплутування термінів "притча" та "притчевість" у межах визначення жанру та стилю одного й того ж твору. Досі не вирішеними залишаються й такі питання, як розмежування притчевості з міфологізмом, їх уплив на якість історизму творів митця.

Мета дослідження – концептуально визначити особливості жанрової трансформації канонічної притчі в прозовому масиві Вал. Шевчука.

Для її здійснення ставилися такі завдання:– розглянути синтетичне утворення притчево-історичного типу як у зв'язку з традицією притчі, так і в співвідношенні до генетичної природи історичного твору;– виявити особливості історизму, детермінантних зв'язків, зображення фактографії в історичному притчевому полотні;– визначити особливості художньої типізації у творах на історичну тему, позначених упливом притчі.

Об'єктом дослідження стали тексти письменника, які тою чи іншою мірою можна віднести до історичної прози.

Предмет дослідження – притча та притчевість в історичній прозі Вал. Шевчука, специфіка поєднання притчевих елементів із рисами власне історичного твору.

Теоретико-методологічною основою роботи стали праці з теорії жанру притчі Л.Гінзбург [6], С.Демченко [7], О.Сєдакової [8], О.Товстенко [9].

Аналіз синтетичного утворення притчево-історичного типу слід проводити як у зв'язку з традицією притчі, так і в співвідношенні до генетичної природи історичного твору. Тому при розглядові письменницького здобутку в цій царині головний акцент зроблено на поєднанні історизму зі специфікою художньо-естетичної природи притчевих творів: міфологізації історизму, послабленні детермінантних зв'язків, метафоризації, алегоризації, алюзійно-сугестивній манері відтворення історичних осіб та фактів.

У прозі Вал. Шевчука виділяємо усталене в літературознавстві розуміння історизму як прагнення проникнути в суспільні події доби та зробити історичну особу втіленням її рушійних сил. Зокрема, соціальна критика тогочасної дійсності особливо гостро звучить у повісті "Ліс людей" [10].

Проте в більшості творів письменника простежуємо зміну традиційного зображення минулого. Зокрема, його основним принципом стає не відтворення суттєвого й характерного, історично обумовленого певною епохою, а принцип "подвійного дна" в зображуванні епохи: незмінна присутність за

національними колізіями ще ширших – загальнолюдської, всесвітньої величини: два історичних плани – конкретний, український та умовний, – масштаб Вічності – то зливаються воєдино, то нібито віддаляються один від одного.

Наприклад, у повісті "Дерево пам'яті" роздуми автора про минуле вивищуються над рівнем як минулого, так і теперішнього. Наголошено на загальному, спільному для людей усіх епох. За подробицями побуту постає "абсолютне буття" [11].

Конкретний історичний факт захоплення литовським князем Скиригайлом київського престолу універсалізується: відтворює історичну долю українців, висловлює загальне, універсальне в зображенні одиничного, специфічного. Події, що розгортаються у творі, мають конкретно-історичну прив'язку, але є одночасно типовими для всіх епох, постійно повторюються впродовж століть. Після смерті Скиригайла до Києва прибуває наступний ставленик князя Вітовта – Іван Ологимонтович, котрий так само, як і попередник, зневажає історію народу, а, отже, й сам народ. Під час гучного бенкету його слуги, як і слуги Скиригайла, ловлять для забави на київських вуличках дівчат. Сюжет твору, таким чином, має й чітку окресленість, і водночас відкритість. Цим письменник говорить: історія повторюється.

Наслідком упливу філософського начала на осмислення історії, трансформацією усталеного історизму стало також зосередження Вал. Шевчука не на відомих фактах і подіях, а на показові приватного життя. Змалювання звичайної постаті має на меті створити узагальнений портрет Людини. Майже в усіх аналізованих творах письменник використовує прийом передачі великого через мале, загального через конкретне, зосереджуючи в одному образі певну історичну епоху.

В оповіданні "Освітлена сонцем кімната" розкрито не лише сторінки життя відомого історика та письменника М.Костомарова, а й цілу історію царизму з його бажанням задушити будь-яке прагнення до самоусвідомлення та незалежності. Ця жорстокість імперського деспотизму підкреслена проектуванням на особисте життя: ламає дві людські долі, які пов'язувало велике кохання. У творі минуле героя, здається, не перебуває в центрі оповіді. Подана ситуація набуває стереоскопічності, сенсу узагальнення, довга історія немовби концентрується у конкретній постаті. Й за допомогою поневіченої долі одного з засновників Кирило-Мефодієвського товариства автор наче апробує колишнє, суворо тавруючи його судом людяності [11].

Аналіз творів притчевого типу засвідчує, що поєднання інтелектуального та історичного аспектів зумовило не тільки переведення історизму на вищий щабель, котрий дає можливість для вивчення законів історії, а й розвиток жанрової традиції лінійного розгортання сюжету. Тому необхідно приділити увагу послабленню детермінізму у творах, позначених упливом притчі.

Продовжуючи думку Л.Гінзбург, яка потребу обов'язкового дотримання причинно-наслідкового зв'язку в літературі XIX століття тлумачила через пафос пояснення [6], пафосом історично-притчевих утворень можна вважати орієнтацію на загальні морально-етичні норми. Звідси бере початок те, що Вал. Шевчук іноді повністю свідомо порушує хронологію викладу. Доведено, що поновлення жанрової традиції ретроспективної прози пов'язане з посиленою увагою не до зумовленості співвідношення конкретних елементів, а, за словами одного з персонажів його творів, до "історії душі". Тому в його прозі не завжди наявні зовнішні причини подій, однак не пропущено основні моменти морально-етичного становлення характеру. Детермінізм конкретно-історичний перестає бути основним принципом, натомість завжди збережено морально-етичний: предметом зображення стають усі вагомі причини в духовній еволюції персонажа. Прийоми часової інверсії в повісті "Місячний біль", антиципації в романі "На полі смиренному" [12] діють за законами дидактичного твору: знайти філософські витоки кожного вчинку. Для цього письменник не відтворює детально й повно життя головного героя, а лише зупиняється на переломному моменті, що визначає подальший розвиток його характеру. Наприклад, у травестії Києво-Печерського патерика цинічний учинок Святоші стосовно свого отрока Петра, марновірне переконання Теофіля, що згубило його зір, а згодом і прагнення жити, жорстокість Прохора-лободника, котрий не забажав поділитися секретом виготовлення хліба, – все це відлунюється в душі Семена та впливає на формування його світогляду.

Особливістю творів митця на історичну тему стало те, що справжній факт письменник пропускає крізь свою уяву, трансформуючи й переосмислюючи його відповідно до ідейно-моральних завдань оповіді. Подія, яка справді відбувалася в історії, виконує роль своєрідної "історичної матриці": автор заповнює її неісторичним матеріалом. Превалювання у творчій манері письменника асоціативно-метафоричного способу відтворення достовірних подій та змалювання справжніх осіб сприяло моделюванню історичної конкретики за допомогою алюзій та метафор, інакомовлень та недомовок, прозорих натяків та багатозначних символів. У творах "У пащу Дракона" [13], "На полі смиренному" [12] письменник як прикмети часу висуває швидше знаки епохи, що мають викликати в реципієнта ланцюг асоціацій. Страшну трагедію голодомору та репресій, що відбувалися на Україні в минулому столітті, перенесено на декілька століть раніше.

Іншим видом у градації різних ступенів фактичної достовірності є умовний документалізм. Вал. Шевчук створює нібито достовірну, а насправді повністю умовну історію, намагається побудувати каркас, якийсь загальновідомий зразок людської поведінки чи суспільного конфлікту, створити універсальну модель світу, розглянути фундаментальні проблеми буття. Тут притчеве начало переважає над конкретним відтворенням історичної епохи. Зразком такого твору, де історичний пласт книги виконує службову роль, ідейна проблематика домінує над історичним матеріалом, формує його, підпорядковує своїй логіці, витікає з порушених проблем, є роман "Око прірви" [14]. Сюжетна конструкція твору побудована на історичній основі, в якій змальовано справжні постаті минулого (крім Михайла, творця Пересопницького Євангелія, згадано його вчителя красномисання Ігнатія, а також Петра, автора Житомирського Євангелія). Але, крім них, весь інший історичний антураж твору є умовним, і механіка його створення полягає в тому, що справжні події зіставлено з каталогом універсальних ситуацій, які вивірено природою людської поведінки.

Історична основа роману втрачає своє безпосереднє значення. Вона стає умовною матерією, в яку одягнено складну практику теорії знаків. Письменник проектує на сюжет із давньої історії свої роздуми, чітко забарвлені в екзистенційні тони. Складні філософсько-етичні роздуми отримують від цього масштабні виміри, але разом із тим і умовно-абстрактне звучання. Описи життя та пригод Михайла Василевича набувають узагальненого сенсу, виражають особливості гуманістичних поглядів письменника. Оповідь перенесено в регістр чистої притчі.

Особливий рід історичності, умовність художньої форми все ж таки вимагають конкретизації в часі. Й тому Вал. Шевчук не забуває імітувати документальність. Зображення далеких епох автор із бездоганним смаком насичує історичним колоритом, щільно вплітає давні реалії у тканину твору, щедро розсипає промовисті ознаки доби. Аргументом для підтвердження достовірності цілком вигаданої історії може служити пригадування відомої історичної особи. Як, наприклад, у романі "Око прірви". Переконати в достовірності зображення має подання головного персонажа як книжника-документаліста.

Особливість узагальнення в притчевих творах письменника визначає така манера письма, як притчевість. Як констатує С.Демченко, її суттю є процес типізації, тому розширеним став розгляд прийомів узагальнення, за допомогою яких вона створюється: сюжетних, образних та ідейних архетипів, традиційних образів та сюжетів, а також різноманітних умовних прийомів зображення, що універсалізують зміст [7].

Процес типізації в притчевих історичних творах набуває особливої форми. Вона полягає в тому, що Вал. Шевчук, прагнучи інтерпретувати вічні закони історії та її неперехідні цінності, не зупиняється на її індивідуальних рисах, а "підключає" до конкретної історичної ситуації гранули людського досвіду.

Вирізняємо два підходи письменника в художньому вирішенні цієї проблеми. Першим способом використання міфу як притчі є його відхід від власної природи задля пошуку абсолютної істини. Такий прийом О.Седакова називає уподібненням якогось елементу до "готової" притчі (епіграфу чи алегоричного епізоду, що сприймається як притча) [8]. У нашому випадку в ранг чистої притчі письменник переводить міфологічний сюжет. Міф перестає бути типом художнього мислення зі специфічною невизначеністю та метафізичною позачасовістю, а подається як повчальна історія. Характерним є те, що розповідається вона від імені персонажа. Цей прийом створює поглиблену концептуальність образів.

Такі міфологічні історії, котрі сприймаються як притчі, включено в розповідь головного героя роману "Темна музика сосен" [15]. Ці види образного мислення природньо входять в оповідь про життя українського уніатства. З уст Теофіля Березаня міфологічні оповіді звучать як притчі до певного випадку. Притчі, як відомо, містять натяк, аналогію, й ця особливість перетворює їх у зручний засіб сюжетного розвитку твору. Вкраплення розповідей, знаних із міфології, містить у творі параболічно виражену загальну ідею про поєднання в кожній жінці доброго й лихого, святого та грішного, домашнього затишку й запеклої войовничості. Отже, письменник конструює узагальнений тип жінки завдяки параболічному сюжету притчі в цілому. Велика парабола розпадається на малі, на окремі ситуації, що безпосередньо співвідносять конкретний образ із цими вставними розповідями. Перед нами апробований ще в давній літературі зразок твору, побудованого за принципом "притча у притчі". Параболічні, зокрема, всі епізоди, пов’язані з характеристикою Терези. Виділяючи панівну рису в її характері, самітник-ченець, котрий дав їй прихисток, почергово вгадує в ній то Пандору, то Венеру, то Гелену.

Інший спосіб створення притчевості – це використання концепції міфу (вже від імені автора), що організовує всю тканину твору, за висловом вище згаданої дослідниці, "заново складеної притчі" [8, 14], яка будується на основі класичних зразків літератури чи окремих притчевих прийомах.

Показовим є перенесення міфологічної конструкції в реальну ситуацію твору. Так, у повісті "У пащу Дракона" вона служить возвеличенню подвигу головного персонажа [13]. Міфологічне мотивування доповнюється політичним підтекстом. Міф починає відображати соціальні процеси. Архаїчному праобразові митець надає соціально-історичної конкретики. Зокрема, Афанасія Пилиповича з повісті "У

пащу Дракона" уподібнено до змієборців Індри, Гора, Зевса, святого Георга та архангела Михаїла. Письменник майстерно накладає архетипну ситуацію на історичну. Він намагається проникнути в сутність тоталітарних режимів та їх природи, зауважуючи, що головною силою є страх, котрий рухає людьми. Щоб пояснити прикрі помилки історії, інертність української нації й водночас наявність серед її представників велетнів духу, які не побоялись повстати, автор подає такий стан речей як тимчасовий і моделює кінцеве звільнення від лабет диктату. На такий прийом, коли тиранічна влада художньо переосмислювалася, поставала в образі Дракона, натрапляємо в Біблії: зокрема рис Дракона набуває цар Навуходоносор, описаний Єремією.

Проблемне питання, що виникає при розглядові міфологічної притчевості, – це наявність архаїчної та архетипної основи у власне притчевих сюжетах. Досить довго притча Вал. Шевчука розумілася тільки як алегорична структура, традиційно інтерпретуючись як жанр, що містить обов'язкове тлумачення сюжету, й навіть якщо воно відсутнє в тексті, то читач сам має подати його. Звідси – визначення притчі як жанру, основним типом образності якого є алегорія. Однак дослідниця О.Товстенко переконливо довела, що притчеві за природою твори самі вже є цілісними архетипними сюжетами [9].

Ідейні архетипи в історичній прозі Вал. Шевчука, які за своїм походженням є притчевими, сприяють символізації та міфопоетизації історії, створюючи таку якість творів на історичну тематику, як багатогранність змодельованих образів та ситуацій, незавершеність будь-якого тлумачення, філософічність, залучення читача до переживання ситуації. Так, притча про блудного сина містить ідею про пізнання світу й себе, відомі з Києво-Печерського патерика події – ідею про несправедливість світу. В історичних полотнах письменника універсальні смисли, що взяті з цих творів, скеровані на усвідомлення ходу історії (повість "Ілля Турчиновський" [10], роман "На полі смиренному" [12]).

Аналіз поєднання дидактичного та історичного компонентів у творчості Вал. Шевчука призвів до таких наслідків: автор прагне не тільки проникнув у суспільні події доби, вловити її "дух" відповідно до принципів традиційного історизму, а й вивести одвічні закономірності в існуванні людства. Синтез давнього жанру з твором на історичну тему зумовив перенесення акценту з моделювання окремої особи на моделювання історичного буття всього людства. Прийоми алюзії, інакомовлення та недомовлення через безпосереднє зображування віддалених від нас у часі подій асоціативно передають другий, сучасний читачеві план. Специфіка притчі виявляє себе в символізації зображення. Твори набувають широкої історичної перспективи, непомітно перекидаючи місток між часами, підкреслюючи єдність віддалених епох. Через співпереживання героям далекої доби відбувається каяття та очищення реципієнта, що було та залишається основним призначенням притчі. Усвідомлення ж суголосності ситуацій, у яких опиняються люди в різних епохах, є в таких творах фактором, що збільшує вагомість аналогічних проблем сучасності.

Традиційний історизм у таких творах часто міфологізовано. Здійснено перехід від малого локального історизму до макроісторичних і, навіть, метаісторичних узагальнень. Вал. Шевчук ставить своїм завданням виявлення не тільки притаманного певній епосі, а й надісторичного й загальнолюдського. Письменник прагне не лише наголосити на конкретно-історичній зумовленості характеру персонажа, а й віднайти в ньому те, що притаманне людям в усі часи, а не тільки властиве певній епосі. Це допомагає йому знайти в конкретно-історичній ситуації ту драму, яка впродовж тисячоліть розігрується на світовій арені.

Змінено принцип відтворення історичної дійсності: відхід від достовірного зображення реально існуючого до умовно-метафоричного. Превалювання у творчій манері письменника асоціативно-метафоричного способу відтворення достовірних подій та змалювання справжніх осіб сприяло моделюванню історичної конкретики за допомогою алюзій та метафор, інакомовлень та недомовок, натяків, алегорій та символів. Конкретний історичний факт універсалізується, відтворюючи історичну долю українців. Загальне в зображенні одиничного, специфічного, превалює над конкретно-історичним. Письменник робить широкі узагальнення, поширюючи свої ідеї і висновки на весь хід історії.

Створено новий принцип у зображенні минулого: притаманне традиційній історичній белетристиці мотивування вчинків персонажів у притчевих творах з конкретного замінено на духовне. З історичної діалектики появи подій та явищ перенесено акцент у морально-етичну площину. Об'єктом письменницької уваги стають усі важливі причини, що формують духовне становлення персонажа.

Типізація в притчевих творах виробила свої специфічні прийоми, що зумовлено їхнім глобальним задумом. Детальне моделювання психології героя перестає бути завданням цих творів. Натомість, прийоми типізації порушують єдність індивідуального та загального, більше скеровані на висвітлення останнього. Для максимальної місткості в зображенні діючих осіб, яке б допомогло усвідомити наскрізний "смисл", гуманістичний зміст історії, задіяно прадавні архетипні сюжети та ідеї. Для всебічного узагальнення залучено також величезний історичний досвід, сконцентрований у класичних темах та образах. Надзвичайно продуктивними в зображенні минулого стають також умовні засоби художнього письма, що допомагають загострити соціокультурні й психологічні протиріччя, поглибити філософські проблеми.

Філософічність, що була привнесена притчею, сприяє певній прагматиці в конструюванні образу, структурі сюжету, виробленню типово притчевих хронотопних характеристик, які можна прикласти до будь-якої епохи. Концептуальність створюють також іронічність тону оповіді, парадоксальність мислення, рефлексійні відступи.

Отже, аналіз творів Вал. Шевчука дозволяє стверджувати, що вони відповідають загальній світовій тенденції інтелектуалізації літератури. Проте вони мають свою специфіку й неповторність у порівнянні із творами Б.Брехта, Б.Пруса, К.Чапека, Л.Фейхтвангера. В притчевих модифікаціях письменника часто діють персонажі української історії (мандрівний дяк, козак, книжник, схимник). Стосовно форми національний колорит проявляє себе в ліричному забарвленні рефлексійних роздумів персонажів. Якщо автор використовує пряме моралізаторство, то воно має елегійний, мрійливий тон, що опосередковано відбиває ментальні риси українців. Функцію брехтівських зонгів виконують не тільки вставні притчі, сни, видіння, а й елементи нашого народного театру – інтермедії. Притча в історичній прозі письменника функціонує в усіх своїх виявах: як жанр, як жанровий різновид (історична притча та притчева історія), як художній прийом, як стиль, що дозволяють осмислити неповторне історичне життя нашого народу на знаково-символічному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочаров А. Бесконечность поиска: Художественные поиски современной советской прозы / Анатолий Бочаров. – М.: Советский писатель, 1982. – 423 с.
2. Баканов А. Современный зарубежный исторический роман / Андрей Баканов. – К.: Вища школа, 1989. – 184 с.
3. Варфоломеев И. Типологические основы жанров исторической романистики / Иван Варфоломеев. – Ташкент: ФАН, 1979. – 168 с.
4. Ільницький М. Людина в історії: Сучасний український історичний роман / Микола Ільницький. – К.: Дніпро, 1989. – 356 с.
5. Кизюков С. Типы и структура исторического повествования / Сергей Кизюков. – М.: Мануфактура, 2000. – 143 с.
6. Гинзбург Л. О литературном герое / Лидия Гинзбург. – Л.: Советский писатель, 1979. – 222 с.
7. Демченко С. Притча у давній українській літературі: еволюція жанру: дис. … канд. філол. наук: 10. 01. 06 / Демченко Світлана. – Київ, 2004. –187 с.
8. Седакова О. Притча и русский роман / Ольга Седакова // Искусство кино. – 1994. – № 4. – С. 11-17.
9. Товстенко О. Специфика притчи как жанра художественного творчества (Притча как архетипическая форма литературы) / Оксана Товстенко // Вестник Киевского университета. Романо-германская филология. – Вип. 23. – 1989. – С.121-124.
10. Шевчук В. Три листки за вікном: [роман-триптих] / Валерій Шевчук. – К.: Радянський письменник, 1986. – 587 с.
11. Шевчук В. У череві апокаліптичного звіра: [історичні повісті та оповідання] / Валерій Шевчук. – К.: Український письменник, 1995. – 205 с.
12. Шевчук В. Птахи з невидимого острова: [роман, повісті] / Валерій Шевчук. – К.: Радянський письменник, 1989. – 470 с.
13. Шевчук В. Біс плоті: [історичні повісті] / Валерій Шевчук. – К.: Твім Інтер, 1999. – 360 с.
14. Шевчук В. Око прірви: [роман] / Валерій Шевчук. – К.: Український письменник, 1996. – 197 с.
15. Шевчук В. Темна музика сосен. Сад житейський думок, трудів та почуттів: [роман, автобіографічні замітки] / Валерій Шевчук. – К.: Акцент, 2003. – 448 с.